

Datum
2023-11-28
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2023-1279

Yttrande

Till
Justitiedepartementet

Remiss från Justitiedepartementet - En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)

Ju2023/01830

Sammanfattning

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att en förändring behöver genomföras av systemet för frihetsberövande påföljder för barn och unga. Vidare anser Malmö stad att det är av vikt att det sker en uppföljning av forskning kring vilka åtgärder som har bäst effekt när det gäller att förebygga återfall i brott för denna målgrupp. Barn och unga är formbara och det är därför nödvändigt att Kriminalvårdens verksamhet noga anpassas efter barns individuella behov för att de ska få sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda och för att minska risken för återfall i brott.

Merparten av de unga som döms till frihetsberövande påföljd lider av psykisk ohälsa och missbruksproblematik är vanligt förekommande. Inom ramen för samverkan bör därför barn- och ungdomspsykiatrien särskilt pekats ut bland de aktörer som verkställande myndighet får samråda med. Malmö stad anser också att det i princip bör vara uteslutet att placera barn tillsammans med vuxna och att det närmare bör beskrivas i vilka situationer detta kan bli aktuellt. För att skapa en tilltro till systemet för de barn och unga som är berörda av förslaget bör även tydlig information om utformning av verkställigheten ges. Utifrån övrigt lagstiftningsarbete och den nyligen tillsatta utredningen med uppdrag att överväga och lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern vill Malmö framhålla att i de fall barn som är yngre än femton år kommer att bli aktuella för frihetsberövande påföljder är det troligt att en vårdinriktad påföljd behövs vilket bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Utredningens förslag innebär att socialtjänsten åläggs nya arbetsuppgifter och det är av vikt att Socialstyrelsen tillhandahåller stöd åt handläggare i tillämpningen av regelverket. Kostnaderna för kommunerna har räknats fram efter en schablon och i denna del anser Malmö stad att det är av vikt att kommunerna erhåller ekonomisk kompensation utifrån de faktiska kostnader som uppstår eftersom andelen folkbokförda individer skiljer sig åt.

Yttrande

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att en förändring behöver genomföras av systemet för frihetsberövande påföljder för barn och unga. Det är beklagligt att det inte finns mer omfattande och tydlig forskning kring vilka åtgärder, frihetsberövande eller andra, som har bäst effekt när det gäller att förebygga återfall i brott för barn och unga. Utredningen ger dock exempel på forskning gällande ungdomar som begått allvarigare brott och placerats i en behandlingsfamilj som visat på positiva effekter. Dessutom medför verkställigheten i en behandlingsfamilj att man undviker att ungdomar placeras i grupp och därmed förstärker varandras antisociala beteenden. Malmö stad anser därför att forskning på området bör följas upp på nationell nivå. Med den utgångspunkten anser Malmö stad, i likhet med utredningen, att det är andra faktorer som får vara avgörande i valet av påföljdsform.

I den kanske mest framträdande och komplicerade avvägningen, den mellan barnperspektivet och samhällsskyddet anser Malmö stad att utredningen i huvudsak har lämnat ändamålsenliga förslag för att säkerställa att barnets rättigheter och behov så långt som möjligt tillgodoses även under ett frihetsberövande. Oavsett huvudman är det centralt att dessa barn får sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda. Kriminalvården kommer därför behöva samverka med bland andra socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri samt beroendevård för ungdomar. Malmö stad vill särskilt framhålla vikten av att Kriminalvårdens verksamhet anpassas utifrån barns kognitiva och emotionella mognad. Myndigheten måste erbjuda både psykosocialt stöd och en fullvärdig skolgång men också regelbundna hälsokontroller och adekvat behandling ämnad att återföra de barns som döms till fängelse till en fungerande tillvaro i samhället. Mot bakgrund av vad forskningen visar är det tydligt att barn och unga är påverkbara i högre utsträckning än äldre individer. Av det skälet är det av största vikt att det ställs höga krav på verkställigheten så att innehållet anpassas efter de individuella behoven hos barn och unga.

Malmö stad vill dessutom särskilt belysa följande:

Att barn ska hållas åtskilda från vuxna intagna är en självklar utgångspunkt och bör så långt som möjligt efterlevas. Det bör endast i undantagsfall, om ens alls, i det enskilda fallet kunna bedömas att det är till ett barns bästa att placeras på en avdelning som inte är särskilt anpassad för barn. Malmö stad skulle i denna del önska ett tydliggörande av i vilka situationer det skulle kunna aktualiseras, för att få en så restriktiv tillämpning som möjligt.

I denna del vill Malmö stad också framhålla att det vore önskvärt att även barn- och ungdomspsykiatri, i likhet med socialnämnden, nämns uttryckligen när det gäller vilka den verkställande myndigheten får samråda med. Detta särskilt med beaktande av det som i utredningen anges om att många av de barn och unga som döms till en frihetsberövande påföljd har minst en psykiatrisk eller neuropsykiatrisk diagnos och att uppgifter om psykisk ohälsa är vanligt förekommande.

De ungdomar som utredningen tillfrågat är negativa till att Kriminalvården ska ta över ansvaret. Det framkommer inte hur dessa synpunkter använts i den senare bedömningen eller vilken tyngd de getts. För att bygga upp en tilltro till systemet är det viktigt att informera

om hur verkställigheten kommer att utformas, hur bemötandet blir, vilka normer som får råda, hur en positiv socialiseringsprocess kan startas upp för den unga eller vad stödet består av. De positiva erfarenheter som verksamhetsutövare har gjort vid SiS bör överföras om Kriminalvården får uppdraget.

Utredningen beskriver att många av de förändringar som har uppmärksammats och som påverkar barn har trätt i kraft nyligen och andra har inte beretts inom Regeringskansliet än. Det innebär att det är svårt att se de samlade effekterna för barn i det här skedet.

Malmö stad vill särskilt lyfta fram den nyligen tillsatta utredningen med uppdraget att överväga och lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern. Om barn som är yngre än femton år kommer att bli aktuella för frihetsberövande påföljder är det troligt att en vårdinriktad påföljd behövs. Detta behöver tas i beaktande inför beslut eftersom detta utredningsförslag innebär att lagen om slutna ungdomsvård ska upphöra. Malmö stad vill även i detta sammanhang påpeka vikten av att det genomförs ytterligare studier på området.

Att bli dömd till ett frihetsberövande straff påverkar givetvis ett barn och det finns anledning att resonera om hur barnets identitet påverkas av påföljden. Det finns en risk att fängelsestraffet blir en merit för ett barn, som redan vistas i kriminella miljöer, som kvalificerar honom eller henne till att få nya mer avancerade uppdrag högre upp i hierarkin i ett kriminellt nätverk. Malmö stad anser att det skulle vara önskvärt att följa effekterna av detta på nationell nivå.

Utredningens förslag innebär att socialtjänsten åläggs nya arbetsuppgifter och ur rättssäkerhetssynpunkt är det av vikt att Socialstyrelsen tillhandahåller skriftligt stöd i handläggningen. Ekonomisk kompensation har räknats fram efter en schablon och i denna del anser Malmö stad att det är av vikt att kommunerna erhåller ekonomisk kompensation utifrån de faktiska kostnader kommunerna har eftersom andelen folkbokförda individer skiljer sig åt.

Ordförande

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Fyll i titel]

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]

